

BURSA SANAYİCİLERİ VE
İŞİNSANLARI DERNEĞİ

TARIM YOKSA HAYAT YOK!

Bursa Sanayicileri ve İşinsanları Derneği (BUSİAD) Gıda ve Tarım Uzmanlık Grubu olarak tarımda yaşadığımız sorunlar ve temel gıda fiyatlarındaki büyük artışlar nedeniyle, bir değerlendirme yaparak, düşüncelerimizi ve önerilerimizi kamuoyu ile paylaşmayı bir sorumluluk olarak gördük.

Tarım ve gıda sektörünün mevcut durumunun fotoğrafını çekerek yapmış olduğumuz bu çalışmanın, ortaya koyduğumuz öneriler ile karar vericilere bir bakış açısı kazandırarak, eyleme geçme noktasında yol gösterici olmasını, Bursa'mıza ve ülkemize katkı sağlamasını diliyoruz.

Bilindiği gibi Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde ilk sırayı oluşturan fizyolojik ihtiyaçları karşılamadan, bir sonraki aşamaya geçmek mümkün değil. Covid 19 pandemisi, küresel iklim değişikliği ve kuraklığın yanı sıra dünyanın farklı bölgelerindeki savaşların kendini hissettirdiği zamanlarda tarım ve onun çıktısı olan gıdanın, insanlığın fizyolojik ihtiyaçlardaki o büyük yerini, en üst düzeyde hissettik.

İçinde bulunduğumuz dünyanın, ekonomik ve siyasi karmaşasına rağmen, Türkiye'nin, aslında birçok ülkeye oranla, sahip olduğu olanaklarla çok daha şanslı olduğunu söyleyebiliriz. Ülkemiz gerek verimli toprakları ve biyoçeşitliliği, gerekse iklimsel koşulları ile kendi kendine yetebilme özelliğinin yanı sıra, diğer ülkeleri de besleyebilme potansiyeline sahiptir. Ancak yıllar içinde tarımsal üretim, mevcut potansiyelinin doğru olarak yönetilememesi ve ülkemizdeki tarım ve gıda politikalarındaki yanlışlıklar nedeniyle beklentiyi karşılayamamıştır. Bunun yanı sıra üreticinin, hayatını sürdürebilecek düzeyde kazanç elde edememesi sonucu, üretmekten vazgeçmesi ve yeni iş gücü temin etmekteki güçlükler ile tarımın özendirilememesi, tarımsal üretimin her geçen gün gücünü yitirmesine neden olmuştur.

Ülkemizdeki ekonomik sorunların yanı sıra, Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin ardından, pandemi ile birlikte zaten artan enflasyon ve enerji maliyetinin fahiş miktarda yükselmesiyle, ülkemizde de gıda fiyatları, artık tüm ekonomik seviyelerde ana gündem maddesi haline gelmiştir.

Bu çerçevede, durum değerlendirmesine ve önerilerimize geçmeden önce, öncelikle yaşadığımız ve sorumluluk duyduğumuz Bursa ilimize ilişkin T.C. Bursa Valiliği İl Tarım ve Orman Müdürlüğü 2020 yılı raporundan aldığımız bazı verileri paylaşmak istiyoruz.

Bursa'mıza ilişkin genel tarım verilerini gösteren Tablo 1. ve illere göre tarımsal üretim verilerini gösteren Tablo 2. de görüleceği üzere Bursa'mız tarımsal üretim değeri açısından 11. sırada yer almaktadır.

İlimiz gerek meyve gerek sebze gerekse tarla ürünleri olarak hemen her üründe ilk beş sırada bulunmaktadır (Bkz. Tablo 3).

Bursa'mızın hayvan varlığına ve hayvansal ürünler üretimine yönelik 2020 verileri ile 2021 hedefleri de Tablo 4 ve 5'te yer almaktadır.

BURSA SANAYİCİLERİ VE
İŞİNSANLARI DERNEĞİ

Tablo 1. Bursa Tarımsal Verileri

Yüzölçümü (km ²)	10.886
Toplam Tarım Alanı (ha)	369.727,86
Tarla Alanı (ha)	142.414,10
Meyve Alanı (ha)	47.831,10
Sebze Alanı (ha)	38.536,60
Tarımsal Üretim Değeri (bin TL)	11.507.256
Tarımsal Üretim Değeri Türkiye Sıralaması	11
Tarla Bitkileri Üretimi (ton)	2.661.407
Sebze Üretimi (ton)	2.199.431
Meyve Üretimi (ton)	836.158

Tablo 2. İllere göre Tarımsal Üretim Değerleri

Sıra No	İl	Bitkisel Üretim Değeri (Bin TL)	Canlı Hayvanlar Değeri (Bin TL)	Hayvansal Ürünler Değeri (Bin TL)	Toplam (Bin TL)
1	Konya	15.252.249	10.868.059	3.830.562	29.950.870
2	Antalya	16.249.033	2.873.915	840.951	19.963.899
3	Şanlıurfa	13.300.085	5.351.280	1.015.842	19.667.207
4	İzmir	7.387.566	7.771.782	2.787.927	17.947.275
5	Mersin	12.952.989	3.403.491	816.343	17.172.823
6	Ankara	6.342.450	7.270.648	1.525.725	15.138.823
7	Diyarbakır	5.234.797	6.659.813	2.097.689	13.992.299
8	Adana	9.415.074	2.441.465	983.312	12.839.851
9	Manisa	7.518.208	4.521.486	746.219	12.785.913
10	Balıkesir	3.939.415	6.237.464	1.876.374	12.053.253
11	Bursa	7.642.366	3.097.846	767.044	11.507.256

Kaynak: TÜİK,2020

Tablo 3. Bursa Tarımının Türkiye Tarımı İçindeki Yeri (2020)

Ürün Çeşidi	Bursa Üretim Alanı (da)	Bursa Üretim Miktarı (ton)	Türkiye Üretim Miktarı (ton)	Türkiye Sıralaması	Türkiye Üretim Yüzdesi
Meyveler (İçecek ve Baharatlı Bitkiler Dahil)					
Armut	90.520	223.050	545.569	1	40,88
Ceviz	83.633	19.319	286.706	1	6,74

Ahududu	6.803	5.323	5.445	1	97,75
Böğürtlen	2.335	1.855	2.511	1	73,87
Muşmula	1.156	781	4.964	1	15,73
Sofralık Zeytin	442.209	115.072	513.140	2	22,43
Erik	22.324	28.955	329.056	2	8,80
Ayva	7.099	15.616	189.251	2	8,25
Kivi	5.099	10.680	73.745	2	14,48
Mavi yemiş	904	264	1.287	2	20,51
Şeftali	62.628	108.498	729.804	3	14,87
Kiraz	58.654	55.652	724.944	3	7,68
Nektarin	20.527	34.132	162.244	3	21,03
İncir	24.923	29.314	320.000	3	9,16
Çilek	30.193	50.621	546.525	5	9,26
Biber (Kuru İşlenmemiş)	3.800	10.640	256.735	5	4,14
Kestane	4.711	3.379	76.045	5	4,44
Çörekotu Tohumu	1.840	139	3.412	5	4,07
Sebzeler					
Domates (Salçalık)	138.273	1.062.774	4.547.580	1	23,37
Fasulye (Taze)	36.939	61.824	547.349	1	11,30
Karnabahar	14.826	42.552	216.334	1	19,67
Bezelye (Taze)	31.717	30.007	108.492	1	27,66
Lahana (Brüksel)	1.217	2.452	2.889	1	84,87
Pırasa	9.910	39.437	225.480	2	17,49
Karpuz	36.313	190.736	3.491.554	3	5,46
Biber (Sivri)	22.947	64.564	838.890	3	7,70
Lahana (Beyaz)	8.380	37.549	594.143	3	6,32
Ispanak	10.475	14.417	231.515	3	6,23
Kereviz (Kök)	1.615	3.262	23.159	3	14,09
Semizotu	306	728	5.702	3	12,77
Pepino	2	9	50	3	18,00
Biber (Dolmalık)	4.829	25.495	389.957	4	6,54
Lahana (Kırmızı)	3.163	9.670	198.516	4	4,87
Enginar	5.019	5.824	39.280	4	14,83
Dereotu	388	531	8.267	4	6,42
Biber (Salçalık)	24.698	92.464	1.291.091	5	7,16
Kabak (Sakız)	5.513	25.057	547.208	5	4,58
Brokoli	4.890	7.927	95.057	5	8,34
Bakla	4.074	4.739	54.317	5	8,72
Maydanoz	1.405	2.658	97.760	5	2,72
Roka	418	561	15.045	5	3,73
Tarla Ürünleri					

Üçgül (Yeşil Ot)	55	96	96	1	100,00
Çavdar (Yeşil Ot)	12.936	24.634	98.195	2	25,09
İtalyan Çimi (Yemlik)	27.398	117.227	971.691	3	12,06
Bezelye (Kuru)	918	216	1.538	3	14,04
Çayır Otu (Yeşilot)	8.421	20.632	293.848	4	7,02
Buğday (Hasıl/Yeşilot)	11.800	17.435	348.838	4	5,00
Bakla (Kuru, İnsan Tüketimi İçin)	2.168	514	5.002	4	10,28
Mısır (Sıaj)	211.916	1.203.803	27.186.949	5	4,43
Ayçiçeği Tohumu (Çerezlik)	46.725	14.835	167.004	5	8,88
Yem Şalgamı	3.353	14.282	237.491	5	6,01
Sorgum (Yeşil Ot)	1.350	5.262	87.920	5	5,98
Bakla (Kuru, Yemlik)	280	112	4.133	5	2,71

Tablo 4. Bursa 2020 Hayvan Varlığı ve 2021 Hedefleri

Hayvan Cinsi	Birimi	2020 Yılı	*2021 Yılı Hedefi
Koyun	Baş	504.467	688.000
Keçi	Baş	82.778	112.000
Toplam Küçükbaş		587.245	800.000
Sığır – Saf Kültür	Baş	155.530	170.000
Sığır – Kültür Melezi	Baş	69.022	75.000
Sığır – Yerli – Diğer	Baş	8.731	10.000
Manda	Baş	2.498	3.000
Toplam Büyükbaş		235.781	258.000
At	Baş	2.648	2.800
Katır	Baş	62	70
Eşek	Baş	720	750
Toplam Tek Tırnaklı		3.430	3.620
Yumurtacı Tavuk	Adet	5.649.704	5.950.000
Etçi (Broiler) Tavuk	Adet	6.085.295	7.300.000
Hindi	Adet	13.543	14.000
Kaz	Adet	10.764	11.000
Ördek	Adet	9.014	10.000
Toplam Kanatlı		11.768.320	13.285.000
Fenni Kovan	Adet	93.234	128.000
Kara Kovan	Adet	1.580	2.000
Toplam Kovan Sayısı		94.814	130.000

BURSA SANAYİCİLERİ VE
İŞİNSANLARI DERNEĞİ

Tablo 5. Bursa Hayvansal Ürünler 2020 Üretimi ve 2021 Üretim Hedefi

Üretim	Birimi	2020 Üretim	2021 Üretim Hedefi
Süt Üretimi	Ton	594.000	620.000
Beyaz Et Üretimi	Ton	66.248	50.542
Kırmızı Et Üretimi	Ton	13.877	18.000
Yumurta	Adet	1.505.834.027	1.650.000.000
Bal	Ton	932,6	1.900
Balmumu	Ton	32,8	37,5
Kültür Balıkçılığı Üretimi	Ton	150,6	237
Avcılık Üretimi (Deniz)	Ton	6.556	7.000
Avcılık Üretimi (İç Su)	Ton	1.098	1.200
Su Ürünleri Üretimi Toplamı	Ton	7.805	8.437

İHRACATTA DURUM

Yaş Sebze Meyve İhracatçıları Birliği rakamlarına göre Türkiye’den 2021 yılında **3 milyar 82 milyon 390 bin dolar** ihracat yapılmıştır.

Uludağ Yaş Meyve Sebze İhracatçıları Birliği (UYMSİB) ise 2021 yılı sonu itibariyle **159,5 milyon dolar** ihracat rakamına ulaşmıştır.

Uludağ Meyve Sebze Mamulleri İhracatçıları Birliği (UMSMİB), 2021 yılı sonu itibariyle **233 milyon dolar** ihracat rakamı açıklamıştır.

TARIMSAL İŞ GÜCÜ

Türkiye’de tarımdaki istihdam sayısı her geçen yıl azalmıştır. SGK verilerine göre 2016’da **1 milyon 969 bin** olan zorunlu 4b’li (eski Bağkur) çalışan sayısı 2020 yılında **547 bin 120’ye** düşmüştür. Bu rakamın **14 bin 177’si** Bursa’da bulunan çiftçilerdir.

Tarım işçisi olarak sigortalı olanların sayısı ise 2020 yılında Türkiye genelinde **31 bin 250’dir**. Bunun da **1722’si** Bursa’dadır.

Ayrıca son yıllarda resmi rakamları açıklanmasa da Çiftçi Kayıt Sistemi’nde de 2017 itibarıyla **2 milyon 100 bin** olan ÇKS üye sayısının 2020’de **1 milyon 800 bine** düştüğünü iddia eden güvenilir kaynaklar mevcuttur. Bursa’da da bu sayının **31 bin 520** olduğu bilinmektedir.

Türkiye’nin en eski tarım meslek lisesi olan ve **1891 yılından bu yana Bursa’ımızda öğrenci yetiştiren Hamidiye Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’nde 144 öğrenci, Bursa Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi’nde ise 2 bin 300** kadar öğrenci eğitim öğretim görmektedir.

BURSA SANAYİCİLERİ VE
İŞİNSANLARI DERNEĞİ

TARIMSAL DURUM DEĞERLENDİRME VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Verilerin ışığında yapmış olduğumuz durum tespitinden sonra sürdürülebilir tarım ve konvansiyonel tarım konusundaki yaklaşımlarımızı da belirtmek isteriz.

TARIMIN İKİ YÜZÜ

Konvansiyonel tarım

Organik tarımın yanı sıra büyük kitlelerin doyurulması da hiç kuşkusuz, ölçek, bilim ve sanayileşmeyi gerektirmektedir. Bursa gibi verimli arazileri, sadece tarım için değil, aynı zamanda sanayi ve yerleşim için de değerli olan topraklarda tarım yapmak, giderek daha da zorlaşmaktadır.

Ancak bu zorluk tarımı sanayi olarak görme anlayışını da beraberinde getirerek, özellikle meyvecilik ve sütçülük konusunda iş insanlarının tarıma yönelmesini, büyük ölçeklerle ve yetkin iş gücüyle ve teknolojiyi kullanarak üretim yapmasını da sağlamaktadır.

Bu anlamda konvansiyonel tarımın bir adım daha öteye geçerek, iş insanları tarafından büyük tarımsal işletmeler olarak hayatını sürdürmesini de gündeme getirmiştir. Özellikle hayvancılıkta büyük çiftliklerin kurulmasının önemli bir sermaye ve bilgi birikimi istediği aşikardır.

Büyük meyve bahçesi yapmak da aynı şekilde sermaye ve bilgi birikimi talep etmektedir. Hal böyle olunca bu kıymetli arazilerde üretim yapan tarımsal büyük işletmeler de karlılığının devamı için çaba sarf etmektedir.

Sektörler arasında, tarıma pozitif ayrımcılık yapılması doğru bir karar olacaktır.

Sürdürülebilir ya da organik tarım

Tarım; toprağı kullanarak bitkisel ve hayvansal üretim yapmak, üretilen ürünleri yarı ya da tam işlenmiş ürünlere dönüştürme sanatıdır. Tarımda, bitkisel ve hayvansal üretim birbirini tamamlamakta, birinin atığı diğer girdi olarak değerlendirmektedir.

Bu nedenle tarımda sürdürülebilirlik için bitkisel ve hayvansal üretimin birlikte düşünülmesi gerekmektedir. Nitekim organik tarımdaki kapalı tarım yöntemi de bunu önermektedir. Ancak günümüz gerçekliğinde organik tarım, varılmak istenen hedef olsa da tek başına dünyayı doyurması yeterli görülmemektedir.

Organik tarım miktarını sürekli yukarı çekmek gerçekçi bir hedefdir.

BELİRLEYİCİLER

Maliyet ve verimlilik

Bitkisel üretimde artış iki şekilde sağlanabilmektedir; Tarım alanlarının genişletilmesi ve birim alandan elde edilen ürün miktarının artırılması. Topraklarımız bellidir ancak verimliliği etkileyen birçok faktör bulunmaktadır; Gübre, mekanizasyon ve teknoloji, sulama, iş gücü, toprağın yapısı, depolama, girdi fiyatları, ilaç, tohum, iklim, üreticilerin işletme büyüklüğü, teşvikler, vergi.

BURSA SANAYİCİLERİ VE
İŞİNSANLARI DERNEĞİ

Türkiye tarımının belki de en önemli sorunu, yüksek maliyet, düşük verimlilik ve iş gücüdür. Türk çiftçisi de neredeyse batılı çiftçinin ödediği gübre, tohumluk, damızlık, yem, ilaç gibi maliyetlere katlanmaktadır. Ancak ürününü batılı bir çiftçinin sattığı fiyattan satamamakta bu da çiftçiliğin gelecek kuşaklara aktarılacak bir meslek olarak benimsenmesine engel olmaktadır.

Verimlilik de Türkiye için ciddi bir sorundur. Örnek aldığımız ülkelerin verimlilik değerlerine yaklaşamıyoruz bile.

Bakanlık ve üretici ilişkisi

Tarımda asıl politika belirleyici merci, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığıdır. Tarımda kısa, orta ve uzun vadede sektör paydaşlarının sorunlarını ve çözüm önerilerini içermeyen tarım politikalarının başarılı olması ve sürdürülmesi mümkün değildir.

Sorunların çözümü için öncelikle üreticinin sorunlarının çözümlenmesi, üreticinin üretmekten memnun olacağı bir tarım ve fiyat politikasının belirlenmesi gerekmektedir. Üretim planlaması ve yeterli üretimin olmaması üretici yanında sanayici ve tüketiciyi de doğrudan etkilemektedir.

Bu nedenle gıda güvenliği ve güvenilirliği açısından kendi kendine yeterli bir ülke olabilmek hedefi her zaman ön planda tutulmalıdır.

ÇÖZÜM ÖNERİLERİMİZ

1. ÜRETİMİ VE VERİMİ TEŞVİK

- ✓ Tarımsal üretimi ve çiftçiliği cazip ve sürdürülebilir hale getirmek için yeterli teşvik politikaları oluşturulmalı ve uygulanmalıdır.
- ✓ Yükselen mazot, elektrik, gübre ve yem fiyatlarına karşı çiftçiyi koruyacak mekanizmalar kurulmalıdır.
- ✓ Tarımsal üretimde teşvikler, araziye veya hayvan sayısına göre değil, üretim miktar ve kalitesini artırmaya yönelik olmalıdır.
- ✓ Teşvikler hasat yılından önce açıklanmalı ve bazı teşvikler mümkünse önce verilmelidir.

2. ÇİFTÇİLİĞE İTİBAR VE GENÇLERE UFUK

- ✓ Tarım özendirilmeli, çiftçilik mesleğine itibar yeniden kazandırılmalıdır.
- ✓ Tarımda sürdürülebilirlik için gençlerin bu alanda istihdamı önemlidir. Bu amaçla, kırsalda uygulamalı tarım okulları açılmalı, kentlerdeki okullarda öğrencileri bilinçlendirmek için tarımsal uygulamalar yapılmalıdır.
- ✓ Genç girişimcilerin tarım alanına daha fazla yönlendirilmesi için tarım konusunda eğitim almış gençlere, faizsiz ve geri ödemesi uzun vadeye yayılan tarımsal kredi imkânı sağlanmalı, diplomaları teminat olarak kabul edilerek tarımsal üretimde kullanılabilecek tarım arazileri, uygun ve uygulanabilir projeler çerçevesinde çok düşük bedelle veya bedelsiz olarak tahsis edilmeli, en önemlisi de tarımsal üretimden kazandıkları para ile mutlu olabilecekleri bir ulusal tarım politikası uygulanmalıdır.

BURSA SANAYİCİLERİ VE
İŞİNSANLARI DERNEĞİ

- ✓ Tarımsal üretimde başarılı gençler yetiştirmek için girişimcilik eğitimleri verilmeli ve girişimcilikleri desteklenmelidir.
- ✓ Tarımda daha verimli çalışabilmek ve üretebilmek için teknolojik yenilikler çiftçilerimize anlatılmalı ve bu yeniliklerden faydalanabilmeleri için maddi katkılar verilmelidir.
- ✓ Söz konusu uygulamalar genç girişimcilerin gelecek kaygısı yaşamadan tarım alanına daha fazla yönlendirilmesini sağlayacağı gibi, genç neslin uzun yıllar toprak ve hayvana sahip çıkmasını da destekleyerek, sürdürülebilirliğe katkı sağlayacaktır.

3. KOOPERATİFÇİLİK VE SERMAYE

- ✓ Üretimden kullanıcıya kadar uzanan süreçte kooperatifçilik yapılanması ülke çapında oluşturulmalı ve desteklenmelidir.
- ✓ İş insanlarımızın tarıma olan ilgileri artırılmalıdır.

4. TEKNOLOJİ VE İHRACAT

- ✓ Sektörde üretimin ihtiyaç duyduğu Ar-Ge ve yenilik kapasitesi artırılmalı ve yeni teknolojilerin geliştirilmesine olanak sağlanmalıdır.
- ✓ İç ve dış pazar için katma değeri yüksek ve özel tüketici gruplarının ihtiyaçlarını karşılayan ürünler geliştirilmesi için Ar-ge desteği sağlanmalıdır.
- ✓ Çevre korunmalı ve su kaynakları doğru yönetilmelidir.
- ✓ Toplam ihracattaki işlenmiş gıda ürünlerinin ihracat içinde payı ve çeşitliliği artırılmalı ve yeni pazarlara girilmelidir.
- ✓ Tarım ve gıda sanayinin dünyada rekabetçi olabilecek fiyat ve kalitede sürdürülebilirliğinin temini sağlanmalıdır
- ✓ Sektörün gıda güvenilirliğine yönelik alt yapısının iyileştirilmesi için modernizasyon süreci belirli desteklerle etkin şekilde işletilmelidir.

5. HUKUKSAL ALT YAPI VE VERİ

- ✓ Ülkemizdeki tarımsal üretim sektörünün paydaşlarının katılımı ile kısa, orta ve uzun vade tarımsal hedeflerin belirlendiği bir tarım politikası oluşturulmalı, ülkenin tarım politikası hükümetlerden çok devlet politikası olarak benimsenmeli ve kararlılıkla uygulanmalıdır.
- ✓ İlimizin tarımsal envanteri çıkarılmalı ve üretim potansiyeli sağlanmalıdır.
- ✓ Toprak koruma ve arazi kullanımı kanunu eksiksiz işletilmelidir.
- ✓ İlimiz tarım ürünlerinin ekiliş, verim ve üretim tahminleri yılbaşında yapılmalıdır.
- ✓ Her türlü tarımsal istatistik daha ayrıntılı tutulmalıdır.
- ✓ Tarım ürünlerinin işlenip, değerlendirilmesine ve pazarlanmasına yönelik üreticiler ve girişimciler yönlendirilmelidir.
- ✓ Tarım ve gıda politikalarının günümüz koşullarına uygun dönüşümünün tüm paydaşlar tarafından ortak akılla yapılarak, tüm kesimler tarafından bilinirliği sağlanmalı ve uygulanabilir bir yapıya ulaştırılmalıdır.

BURSA SANAYİCİLERİ VE
İŞİNSANLARI DERNEĞİ

AVRUPA YEŞİL MUTABAKATI VE TARIM

Bizler tarımda sorunlarımızı konuşurken, karşımıza tıpkı sanayide olduğu gibi tarımda da Avrupa Yeşil Mutabakatı çıkıyor. Buna ilişkin değerlendirmelerimizi de sizlerle paylaşmak istiyoruz.

- Türkiye'nin, **2030 AB Yeşil Mutabakatı ve 2053 "karbon nötr"** hedefi doğrultusunda tarımda sürdürülebilirliği sağlayabilmesi için ülkemizde organik tarım uygulamalarının desteklenmesi ve organik üretimin artırılması gerekmektedir.
- Karbon nötr hedefi için fosil yakıt yerine sürdürülebilir enerji kaynaklarının (rüzgâr enerjisi, güneş enerjisi vb.) kullanımını önerilmektedir. Bu nedenle büyük bir bölümü güneş zengini olan ülkemizde tarımsal üretim işletmelerinde çatılarda güneş enerji panelleri kurulumu ve yeterli rüzgâr verimi olan bölgelerde ise rüzgâr enerji panellerinin kurulumu daha fazla desteklenmelidir.
- Söz konusu uygulamalara ek olarak, üreticiler tarafından ürünün karbon ayak izinin hesaplanması ve karbonun azaltılmasına yönelik bir eylem planının oluşturulması öncelikli konular arasındadır.
- Tarımda sürdürülebilirlik açısından tarım işletmelerinde bitkisel ve hayvansal üretim birlikte düşünülmeli, hayvansal üretimde elde edilen gübre biyogaz üretiminde kullanılmalı, büyük kapasiteli hayvancılık işletmelerinde biyogazdan elektrik üretimi teşvik edilmeli, biyogaz üretimi sonrası elde edilen gübrenin ise organik gübre olarak toprakta değerlendirilmesi desteklenmelidir.
- 2030 AB Yeşil Mutabakatı AB ülkelerinde insanın neden olduğu karbon ayak izi ve su ayak izinin azaltılması için tarımsal üretim alanlarının en az %25'inde organik tarım yapılmasını hedeflemektedir.
- Türkiye'de toplam tarım alanlarının içerisinde organik tarım alanlarının payı çok düşük olup %2'nin altındadır. Türkiye'nin en fazla tarımsal ürün ihracatı yaptığı başta AB ülkeleri olmak üzere gelecekte ihracatında sorun yaşamaması için 2030 AB Yeşil Mutabakatına uyum sağlayacak önlemleri alması gerekmektedir.
- 1984 yılından günümüze artarak devam eden organik tarım alanlarının önümüzdeki 8 yıl içinde %2'den %25'e çıkarılması normal koşullarda pek mümkün görünmemektedir. Bu nedenle dünyada en fazla organik tarım alanına sahip olan Avustralya'da olduğu gibi ülkemizde de en fazla mera alanına sahip olan Doğu Anadolu Bölgesi meraları organik tarım alanı olarak ilan edilmeli ve özellikle bu bölgelerde organik hayvancılık desteklenerek kırsal kalkınmaya da katkı sağlanmalıdır.
- Ülkemizde organik bitkisel üretimde ihracata dayalı bir miktar gelişme sağlanmış olmakla birlikte, hayvansal üretim ve tüketim düzeyi çok düşüktür. Bu nedenle ülkemizde çevre ve insan sağlığının korunması, ihracat değeri daha yüksek organik ürünler üretilmesi ve tarımda sürdürülebilirlik için organik üretimin daha fazla desteklenmesi gerekmektedir.
- Ülkemizde bitkisel üretimde çevre ve insan sağlığına zararlı pestisitler ile hayvansal üretimde antibiyotik kullanımının azaltılması gerekmektedir.
- Bunun için organik tarımda üretim ve tüketimi artırmak için başta desteklerin yeniden düzenlenmesi olmak üzere gerekli diğer önlemlerin alınması gerekmektedir.

BURSA SANAYİCİLERİ VE
İŞİNSANLARI DERNEĞİ

BURSA'DAKİ İŞ BİRLİĞİMİZ

Bursa özelinde tarımsal çeşitliliği ve karlılığı artırmak amacıyla Bursa Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, Üniversiteler, Bursa Ticaret Borsası, Bursa Ticaret ve Sanayi Odası, Gıda Mühendisleri Odası, Ziraat Mühendisleri Odası, Ziraat Odası, Kooperatifler, tarımsal üretimle ilgili özel sektör kuruluşları ve yerel yönetimler kendi bünyelerinde bazı çalışmalar yapmakta, fakat aynı alanda çalışmalar yapan bu kurumlar arasında iş birliği etkin ve yeterli olamamaktadır.

Tarımsal üretimde çeşitliliğin, verimliliğin ve karlılığın artırılması için sektör paydaşlarının etkin iş birliği büyük önem taşımaktadır.

ÇALIŞMALARIMIZ SÜRECEK

BUSİAD Gıda ve Tarım Uzmanlık Grubumuz düzenli olarak toplantılar gerçekleştirerek sorunlar ve çözüm önerilerini gerekli platformlarda dile getirmektedir. Pandemi öncesi çalıştaylar ve özel günlerde etkinlikler düzenleyen çalışma grubumuz, pandemi sürecinde de bu çalışmalarını çevrim içi olarak devam ettirmiştir.

BUSİAD'ın yeni yapılanmasıyla birlikte benzer çalışmalarımız ve düzenli raporlamalarımız bundan sonrada devam edecektir.

Bursa, sanayinin yanı sıra turizm ve tarım kenti olarak da varlığını sürdürmelidir.

İlginiz için şimdiden teşekkür ederiz.

**BUSİAD Gıda ve Tarım Uzmanlık Grubu
Bursa, 18 Nisan 2022**